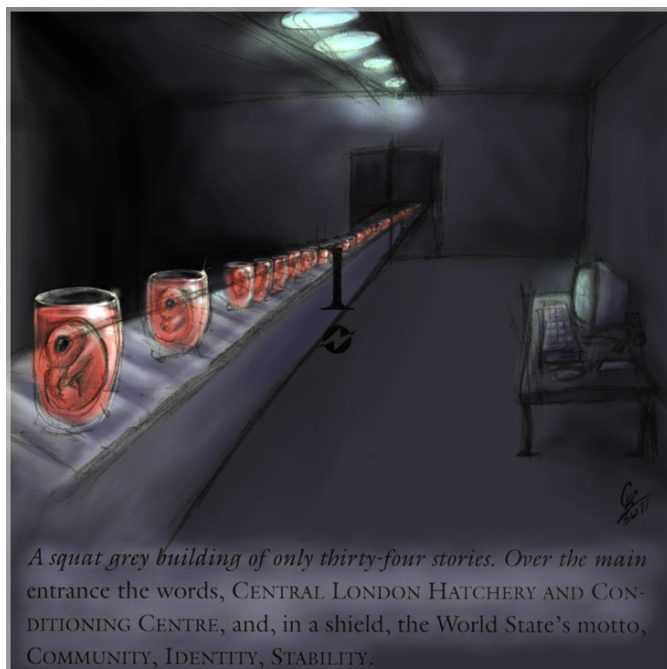

Condiționare în Minunata Lume Nouă

Scris de Ninel Ganea

Vineri, 18 Noiembrie 2016 01:28

Distopia lui Aldous Huxley, Minunată Lume Nouă, este văzută îndeobște ca un avertisment, un semnal de alarmă, o prevestire sumbră, o satiră cinică a vremurilor ce vor veni. Autorul, ni se transmite, pune în pagină propria-i îngrijorare și o tulburare naturală legată de soarta oamenilor în fața unui asalt totalitar bazat pe tehnologie și inginerie socială.

Toată această interpretare, devenită oarecum canonică, ridică semne de îndoială și cumva, chiar în mai multe feluri, nu ține. Argumentele nu provin din vreo încercare de psihologizare sau psihanaliză, ci au legătură cu un context literar și biografic mai larg, pe care mulți interpreți par a-l ignora cu desăvârșire sau a-l minimaliza.

În primul rând, ar trebui punctat că tehnicile de manipulare socială descrise în Minunata Lume Nouă pot fi reduse în principiu la inginerie genetică (eugenie) și la controlul patimilor (decadență morală). În privința asta, nu cred să existe controverse.

Dacă încercăm să ținem seamă de eseuri sau de alte scrieri relevante pentru a vedea care erau opiniile lui Huxley despre eugenie înainte, la momentul și după scrierea romanului ne sare în ochi rapid că în aproape niciun moment, scriitorul nu pledează pentru altceva decât pentru reducerea și controlul populației, ceea ce ridică de la bun început dubii serioase despre intențiile autorului, fără a mai insista acum asupra faptului că întreaga sa familie era una de evoluționiști pur-sânge.

Într-o scrisoare, la puțin timp după terminarea celebrului roman, Huxley îi mărturisea unui prieten perspectiva sa "umanistă" asupra populației: "Aproape 99,5% din întreaga populație a planetei este compusă din proști și filistini...cum sunt de altfel și mari mase de englezi. Punctul important de subliniat, îmi pare, nu este să-i ataci pe cei 99,5% ...ci dimpotrivă să faci în așa fel încât cei 0,5% supraviețuiesc, își păstrează standardele la cele mai înalte nivele posibile, și, dacă e posibil, îi domină pe restul. Imbecilitatea celor 99,5% este îngrozitoare – dar la urma urmei ce poți să faci?!".

La o privire retrospectivă, Huxley a descoperit că imbecilitatea celor mulți nu era chiar îngrijorătoare, ba dimpotrivă. Era un element indispensabil în stabilitatea statului. Dacă toți ar plana superior în sferile înalte un stat s-ar prăbuși în mai puțin de un an, spunea scriitorul,

criticându-i pe acei eugeniști care urmăreau o îmbunătățire a rasei. Mai bine mulți și proști, afirmă controlorul Mond în roman, făcându-se portavocea lui Huxley.

La o a doua privire, însă, numărul “proștilor” reprezenta o problemă serioasă pentru eseistul britanic. Prea mulți oameni cu o inteligență de “animale” și cu rate de reproducere similare însemnau o amenințare pentru acea elită pe care el o vroia prezervată. Soluția simplă și la îndemână, deja practică în Statele Unite și admirată de Huxley, era sterilizarea celor considerați retardați mental de către experți. Din acest punct de vedere, Societatea Eugenică Britanică, la conducerea căreia s-a aflat pentru o perioadă chiar fratele său Julian, nu a mers la fel de departe, ceea ce i-a atras criticile lui Aldous. Englezii au rămas tradiționaliști și s-au limitat să investigheze rezultatele avute prin controlul nașterilor și sterilizarea voluntară în obiectivul de reducere a populației. Nu au făcut pasul, așa cum le cerea Huxley, spre sterilizările coercitive. Atmosfera anilor '30 a secolului trecut era dominată de idei eugenice, provenite în special de la stânga politică (Fabian Society), așa că nu este neapărat surprinzătoare influența lor asupra lui Huxley. Însă, chiar și după discreditarea științifică de față de teoriei, eugenia și disprețul de castă superioară au continuat să își facă simțită prezența în gândirea scriitorului. De fapt, cred că putem spune fără teamă de a greși că nu au plecat niciodată. De pildă, romanul său de final, *Insula*, recomandă controlul populației ca ingredient necesar în orice regim satisfăcător. Într-un eseu scris în 1950 îl citează aprobator pe un psiholog eugenist care estimase că până la sfârșitul secolului IQ mediul va scădea cu 5%, șamd. După cum nota [un critic](#), pentru Huxley, eugenia nu era o perspectivă de coșmar, ci mai degrabă soluția optimă pentru o lume mai bună.

Dincolo de ilustrările precise ale unei filozofii și mentalități cvasirasiste, este duhul în care scrie Huxley. Iar aici, senzația pe care ți-o lasă eseurile sale este aceea a unui om de știință care se apleacă asupra oamenilor cu aceeași simpatie pe care ar arăta-o unor bacterii. “Privitori la televizor bine hrăniți în cea mai puternică democrație a lumii...perfect mulțumiți să fie conduși de sus de o oligarhie de experți diferiți”, scrie eseistul despre americani.

Interesul său constant pentru soluții inginerești la mecanica și dinamica populației a fost trecut în umbră. Dar o ocultare cu mult mai amplă a survenit cu privire la rolul său decisiv în răspândirea halucinogenelor și în declanșarea revoluției hippie, sinonimă practic cu decadența morală și intelectuală de data recentă.

E un fapt notoriu că manifestul pentru consumul de droguri, *The Doors of Perception*, l-a influențat pe Jim Morrison să dea numele formației, dar mai departe foarte puțini au mers.

[Cercetările din arhive](#)

relevă de fapt un Huxley aflat în poziția de păpușar cvasi absolut pentru aproape întreaga mișcare revoluționară a anilor respectivi. Timothy Leary prezentat, de regulă, ca personaj central în orice poveste despre anii '60, a fost inițiat și ghidonat în toată această aventură de Huxley, care povestește explicit cum l-a cooptat pe psihologul de la Harvard și care au fost motivele avute în vedere (prestanța științifică și alura necesară pentru răspândirea și legitimarea drogurilor). Mai mult, Leary (cel care va pleda în Congres pentru interzicerea LSD, deoarece nu putea face o revoluție culturală cu substanțe legale) și-a recunoscut mai târziu apartenența sa la CIA, la fel cum Huxley nu a făcut neapărat vreun secret din participarea sa la experimentele pe oameni derulate de aceleași servicii secrete în programul MK-Ultra. Tot Huxley este cel care a făcut recomandări despre importanța administrării halucinogenelor unor profesori implicați în experimente umane. Practic, toți cei cu care scriitorul britanic a avut de-a

Condiționare în Minunata Lume Nouă

Scris de Ninel Ganea

Vineri, 18 Noiembrie 2016 01:28

---

face în efortul său de a descoperi efectele substanțelor psihedelice asupra minții umane au avut legături documentate cu MK-Ultra.

De asemenea, corespondența sa indică un adevărat efort de relații publice în găsirea aceluși nume potrivit pentru a impune drogurile pe piața tinerilor americani. Dacă asta seamănă cu încercarea Statului Mondial din Minunata Lume Nouă de a controla populația prin intermediul stupefiantelor, atunci întrebarea care rezultă firesc este în ce măsură romanul poate fi văzut mai degrabă ca o condiționare, ca o programare predictivă a indivizilor?

Răspunsul se impune fără greutate, însă ceea ce ar merita subliniat la final este scopul acestui tip de demers artistic. O condiționare literară are avantajul de a prezenta o poveste plauzibilă, sub o aparentă inocență, ceea ce face să fie foarte ușor de acceptat programul de manipulare dorit (Bertrand Russell și-a intitulat Paradisul Manipulatorului recenzia la Minunata Lume Nouă). Faptul că reacțiile în fața unui astfel de text tind de cele mai multe ori spre un fatalism dezolant, își are partea sa de contribuție tocmai la tabloul negru despre care se presupune că autorul ne avertizează. Însă, oricât de ingenioasă este toată această strategie, care cuprinde de multe ori și un element ocult, la care se adaugă impunerea forțată a ideii de inevitabilitate, predeterminare, inconștient colectiv, etc, ea nu are nicio șansă de a funcționa fără acceptul indivizilor. Ieșirea din paradigma distopică se face doar schimbând radical

presupozițiile
antropologice, metafizice și
narative
pe care ea este construită.